

5. Маркова А. К. Психология профессионализма / Маркова А. К. – М.: Высш.шк., 1996. – 246 с.
6. Педагогічна майстерність/За ред І.Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – С. 44-94: 168-175.
7. Современный словарь по педагогике [сост.: Е. Рапацевич] – Минск: Современное слово, 2001. – 928 с.

В статтє представлєны результати дослідження професійно-важних якостей сучасного преподавателя высшего учебного заведения. Представленные качества позволяют дать оценку личности современного преподавателя вуза и по-новому посмотреть на требования к его профессиональной компетентности.

Results of the research of modern lecturer professionally important qualities are presented in this article. The given qualities make it possible to estimate a modern lecturer and to look at the demands to his professional competence from the new point of view.

УДК 378:54

Гулай О. І.

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Наведено аналіз новітніх технологій навчання. Представлено результати впровадження кредитно-модульної технології викладання хімії для студентів інженерних спеціальностей Луцького національного технічного університету.

Постановка проблеми. Складовою інтеграції України у світове співтовариство є входження нашої освіти до європейського і світового освітнього простору. Українська освіта повинна враховувати європейські вимоги, стандарти і тенденції, зокрема – прагнення до технологізації освітнього процесу, до використання інноваційних педагогічних технологій. **Актуальною проблемою** вітчизняної системи вищої освіти є створення ефективних засобів її функціонування, що є запорукою якісної професійної підготовки майбутніх фахівців. Дуже важливо знайти оптимальний варіант у застосуванні інноваційних педагогічних технологій, який би органічно поєднав усі найкраще з закордонного та українського педагогічного досвіду з урахуванням наших освітніх потреб та можливостей.

Метою статті є аналіз новітніх технологій навчання та результати їх впровадження у викладанні хімії для студентів інженерних спеціальностей технічних університетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. М.Б. Євтух та І.С. Волощук визначають якісну вищу освіту як сукупність професійних знань та вмінь, завдяки яким кожний індивід може максимально реалізувати свій інтелектуально-творчий потенціал, ефективно пристосуватися до швидкоплинних змін на ринку праці, оптимально використовувати накопичений освітній капітал в умовах кардинальних світоглядних змін [1].

Нові педагогічні технології передбачають цілісну систему професійної підготовки, яка дає змогу усувати дисфункційні явища, що виникають з таких причин [2]:

- невідповідність обсягів і профілів підготовки вимогам ефективності трудової діяльності в умовах ринкової економіки;
- неадекватність змісту і рівня освіти вимогам конкретного роботодавця, замовника;
- відсутність прогнозу тенденцій ринку праці і, як наслідок, невідповідність профорієнтаційної роботи;
- неврегульованість ринку праці;
- відсутність прогнозів розвитку галузей виробництва у регіоні;

- відсутність випереджаючого навчання, що веде до невеликої ефективності використання вкладених інвестицій у систему вищого професійного навчання.

Виокремлюють такі головні напрями у розвитку та використанні інноваційних технологій набуття знань:

- розробка інтенсивних методів навчання, навчальних курсів і програм;
- системи модульного навчання;
- науково-методичне забезпечення навчального процесу;
- комплексні діагностичні методики, тести професійної орієнтації;
- методики соціально-психологічної оцінки.

Педагогічна технологія – це модель системи дій викладача і студентів, які необхідно виконати у ході оптимально організованого навчально-виховного процесу з метою одержання високого рівня професіоналізму. Це діяльний сценарій організації навчально-пізнавальної діяльності студентів з метою опанування обраною професією [3, с. 128]. За офіційним формулюванням ЮНЕСКО, педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, метою якої є оптимізація форм освіти.

Під поняттям «педагогічна система» ми розуміємо взаємозв'язок певних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого, наперед заданого впливу на навчальну аудиторію для формування майбутніх фахівців з високими професійними та загальнолюдськими якостями.

Структуру будь-якої педагогічної системи, яка є основою педагогічної технології, складають такі взаємопов'язані елементи, як контингент студентів та викладачів ВНЗ, сучасні технічні засоби навчання, якими вони користуються; такі важливі фактори, як мета навчання у ВНЗ, зміст навчально-пізнавальної діяльності, основні процеси навчання студентів, організаційні форми навчально-виховного процесу в ВНЗ.

В основу більшості інноваційних технологій навчання покладено особистісно-орієнтований підхід до тих, хто навчається. Відбувається зміна парадигми освіти – навчання поступає місцем активному самонавчанню. Особистісно-орієнтована професійна освіта максимально спрямована на індивідуальний досвід того, хто її набуває, його потреби у самоорганізації, самовизначенні і саморозвиткові. Головною метою стає розвиток особи здобувача знань, що змінює місце суб'єкта навчання на всіх етапах освітнього процесу, перетворює його на ініціатора та організатора власного процесу навчання. Реалізація такого підходу неможлива без посилення ролі творчої індивідуальності педагога у навчальному процесі за рахунок використання авторських педагогічних технологій.

Новітні моделі навчання концентрують способи впливу на творчі здібності та основні характеристики творчого мислення, а засоби їх практичної реалізації сприяють досягненню високої продуктивності процесу навчання у ланцюгу: усвідомлення – розуміння – конкретизація – застосування – самоадаптація – перенесення ідей [4].

Педагогічні інновації пов'язані з використанням інтерактивних методів, що базуються на здатності взаємодіяти у процесі діалогу. Суть інтерактивних технологій полягає у тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх його учасників, це співнавчання, в якому і викладач, і студент є суб'єктами. У процесі застосування інтерактивних технологій моделюються реальні ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються ігрові методи, зокрема дебати, проекти та ін. [5, с. 6]. Тому такі технології сприяють формуванню професійних умінь та навичок, креативності, створюють атмосферу співробітництва та творчої взаємодії у навчанні.

Широкого поширення набула модульна технологія навчання. Модульний підхід до змісту та організації навчального процесу полягає у розкритті частини навчальної дисципліни і вироблення відповідно до теоретичного змісту конкретних умінь та навичок. Зміст навчання репрезентовано у модулях – закінчених, самостійних комплексах, які є

банками інформації та методичних рекомендації щодо її засвоєння. Залежно від індивідуального темпу засвоєння знань суб'єкт навчання має можливість перерозподілити час, відведений на вивчення конкретної дисципліни, між окремими модулями.

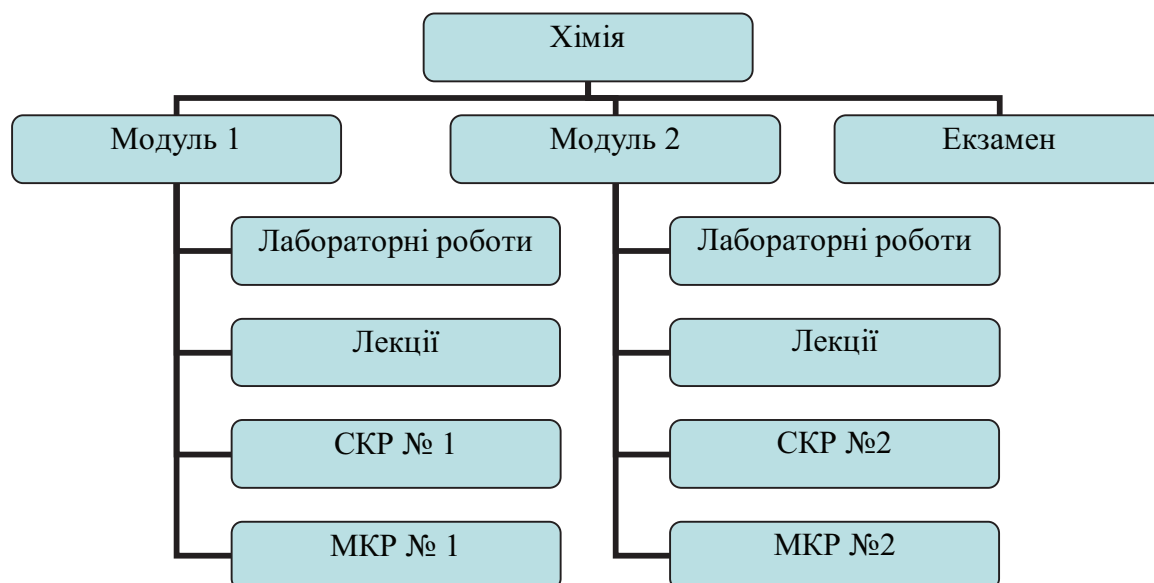
Модульна технологія навчання успішно реалізується як при вивченні фундаментальних наук, так і у професійному навчанні. Якщо у першому випадку модулі взаємопов'язані логікою викладення матеріалу, то у другому вони є достатньо автономними. Модульна система орієнтована на підготовку працівників в умовах швидких змін вимог виробництва до трудових ресурсів, на перепідготовку безробітних, на самозайнятість населення в умовах кризового стану економіки [7]. Одним напрямком є дистанційні технології професійного навчання, які активно впроваджуються впродовж останнього десятиліття.

Найяскравішим прикладом інновацій у навчальному процесі сьогодні є застосування комп'ютерних (у тому числі Інтернетних) технологій [8]. Інтернет надає величезні освітні можливості, вільний доступ до інформації та скарбниці світової культури та науки. Використання сучасних інформаційних технологій покращує якість та швидкість сприйняття інформації, підвищує інтерес до процесу навчання, дозволяє проводити моделювання процесів, які неможливо відтворити у лабораторних умовах за певних причин (небезпечність, складне обладнання або його відсутність, велика тривалість процесу та ін.).

У Луцькому національному технічному університеті впровадження кредитно-модульної технології навчання розпочалося у 2005 році, на сьогодні за нею навчаються студенти перших-третьох курсів усіх спеціальностей. Хімія – фундаментальна дисципліна природничо-наукової підготовки, яку вивчають студенти всіх інженерних спеціальностей. Викладання хімії проходить у першому-другому семестрі першого курсу, тому ми враховували також фактор адаптації вчорашніх школярів до студентського життя, до навчання за новою технологією, до відмінної від школи системи оцінювання знань.

Впровадження системи модульно-рейтингового навчання пов'язане з рядом як теоретичних, так і практичних аспектів.

Перший етап полягав у створенні нових робочих навчальних програм за модульним принципом. Суттєве скорочення обсягу викладання дисципліни вимагало значної концентрації навчального матеріалу, вибору провідних тем для аудиторного вивчення та перенесення менш важливих на самостійне опрацювання студентів, врахування професійної спрямованості хімії як дисципліни природничо-наукової підготовки [9]. Структура курсу наведена на мал. 1.

Мал. 1. Модульна структура курсу хімії.

Важливо було виділити критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів. Бальна система оцінювання на перших порах викликала несприйняття та критику викладачів старшого покоління, однак спільна праця та врахування власного досвіду дозволили створити таку систему оцінювання, яка влаштовує і викладача, і студента.

Курс хімії складається з двох модулів, кожен з яких включає 8 лабораторних занять та заняття модульного контролю. Оцінювання знань відбувається балами у формі рейтингу. Поточний контроль здійснюється у формі захисту лабораторних робіт та тестів, підготовки та виступу з рефератами, перевірки конспектів лекцій. Модульний контроль складається з модульної контрольної роботи (МКР), яку студент виконує на парі (9 та 18 тиждень) та самостійної контрольної роботи (СКР), яку студент виконує протягом модуля і захищає у тиждень модульного контролю. Кількість балів за кожен вид навчальної діяльності студентів наведена в таблиці 1.

Таблиця 1
Оцінювання знань, умінь та навичок студентів

Вид контролю	Поточний контроль	Модульний контроль
Зміст контролю	Виконання та захист лабораторної роботи – 2 бали.	Самостійна контрольна робота – 10 балів.
	Тест – 2 бали.	Модульна контрольна робота – 20 балів.
	Реферат – 5 балів.	
	Лекція – 1 бал.	
Сумарно за модуль	20 балів	30 балів

За результатами сумарної кількості балів за два модулі (рейтинг студента) викладач за згодою студента виставляє йому екзаменаційну оцінку згідно з таблицею 2. Як показує досвід, біля 30 % студентів отримують позитивні оцінки, не складаючи іспиту.

Екзамен проводиться для студентів, які не набрали достатньої кількості балів або хочуть отримати вищу оцінку. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати на екзамені – 60 плюс сума балів за поточний контроль (сума балів за модульний контроль не враховується). Таким чином, студенти, які наполегливо та систематично працюють протягом семестру, отримують додатковий стимул – вільні дні під час екзаменаційної сесії. З іншого боку, студенти, які набрали малу кількість балів за поточний контроль, на екзамені високу оцінку отримати не можуть.

Таблиця 2
Таблиця відповідності шкали оцінювання

Кількість балів	Оцінка за державною (національною) шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A
85-89	Добре	B
75-84	Добре	C
70-74	Задовільно	D
60-69	Задовільно	E
35-59	Незадовільно (з можливістю повторного екзамену)	FX
0-34	Незадовільно (з наступним відрахуванням після основної екзаменаційної відомості)	F

Другий етап впровадження кредитно-модульної технології навчання полягав у створенні навчально-методичного забезпечення навчального процесу. З цією метою було

розроблено тестові завдання вступного та поточного контролю, пакети модульних контрольних робіт. Завдання модульного контролю – це задачі та вправи, розв’язання яких базується на використанні теоретичного та практичного матеріалу модуля. Студенти можуть користуватися власними конспектами лекцій та лабораторними журналами, що створює позитивну психологічну атмосферу в аудиторії, додає впевненості у позитивному результаті роботи. Кожен студент отримує індивідуальний варіант модульної контрольної роботи, що, з одного боку, вимагає від викладача великих затрат часу на їх підготовку, а з іншого, виключає фактор списування.

Ефективність процесу навчання суттєво підвищується при використанні комплексу навчально-методичних видань, які включають:

- конспект лекцій (друкований або в електронному форматі);
- методичні вказівки до виконання лабораторних робіт;
- методичні вказівки до виконання самостійної роботи.

Третій етап пов’язаний з впровадженням інноваційних методів навчання. Зокрема, нами впроваджено мультимедійне читання лекцій, створено за допомогою програми PowerPoint презентації основних дев’яти тем лекційного курсу.

Створювані у PowerPoint презентації вимагають ретельнішого планування та більших затрат часу на підготовку, ніж звичайні доповіді чи лекції. Однак це є безсумнівною перевагою такого способу викладу інформації, оскільки лектор у процесі читання не забуде звернути увагу студентів на важливі моменти, при повторному читанні даної лекції може коригувати її, додаючи нову актуальну інформацію і вилучаючи застарілу.

На лабораторних заняттях студенти набувають навичок роботи з хімічними реактивами та посудом, досліджують властивості речовин. Акцентується увага на задачах професійного спрямування.

Даний етап триває і вимагає від викладача постійного педагогічного пошуку та натхнення для впровадження нових методів навчання поряд з традиційними, які не втратили актуальності. Цьому аспекту будуть присвячені подальші дослідження.

Висновки. Впровадження інноваційних технологій навчання – ознака сучасного освітнього процесу. Воно ґрунтується на аналізі новітніх досягнень вітчизняної та світової педагогіки та власного досвіду викладання, і є ефективним тоді, коли обидва фактори враховуються. Адже, за словами Б. Спока, “бездумне використання навіть найкращої педагогічної концепції може завдати більше шкоди, ніж принести користі”.

Література:

1. Євтух М. Б. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства / М. Б.Євтух, І. С. Волощук // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 1 (58). – С.70-74.
2. Дудко Л. А. Роль інноваційних педагогічних технологій у становленні конкурентноспроможних спеціалістів / Л. А. Дудко // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури. – 2004. – № 39.
3. Падалка О. С. Педагогічні технології / О. С. Падалка, А. М. Нісічімчук, І. О. Смолюк, О. Г. Шпак. – К.: В-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1995. – 254 с.
4. Кондратенко Н. Е. Инновационные модели и технологии обучения в контексте задач реформирования образования / Н. Е. Кондратенко, Л. Н. Преждо // Инновации в образовании. – 2002. – № 4. – С. 110-113.
5. Вірста С. Є. Інноваційне навчання: метод проектів / С. Є. Вірста // Нові технології навчання. 2008. – № 50. – С. 52-58.
6. Єрко Г. І. Інтерактивний метод навчання – дебати / Г. І. Єрко // Нові технології навчання. – 2008. – № 50. – С. 43-47.
7. Аніщенко В. Дистанційні технології у модульній системі професійного навчання / Володимир Аніщенко, Володимир Кухаренко, Анатолій Михайличенко // The Sixth International Conference “INTERNET – EDUCATION – SCIENCE”. Vinnytsa, Ukraine, October 7-11, 2008. – С. 158-162.

8. Абишов Н. А. Перевага використання новітніх інформаційних технологій у навчальному процесі / Н. А. Абишов // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2009. – № 1. – С. 116-120.

9. Гулай О. Інтеграція фундаментальних та спеціальних дисциплін у підготовці майбутніх інженерів-будівельників / Ольга Гулай // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2009. – № 1. – С. 8-12.

В статье «Иновационные педагогические технологии – залог качественной профессиональной подготовки будущих специалистов» приведено анализ новейших педагогических технологий. Представлено результаты внедрения кредитно-модульной технологии преподавания химии для студентов инженерных специальностей Луцкого национального технического университета.

In the article “Innovative pedagogical technologies are a guarantee of qualitative professional training of specialist-to-be” there is an analysis of the innovative pedagogical technologies is discussed. Results of the application of credit – modular technology of teaching chemistry to engineer students at Lutsk national technical university are presents.

УДК 371(436)

Денісєва О. І.

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ В ГІМНАЗІЯХ АВСТРІЇ

У статті розглянуто історичні передумови формування гуманітарної освіти в єдину систему. Проаналізовано напрямки розвитку гуманітарної освіти залежно від історико-культурних трансформацій суспільства XIV-XIX століть. Показано етапи становлення гуманітарної освіти Австрії.

Постановка проблеми. Гуманітарна освіта являє собою систему різних елементів відмінних за структурою та характером розвитку. Головною особливістю складових елементів гуманітарної освіти є їх дослідження історичного, культурного, правового, психологічного, морального та релігійного просторів життя людини. Цікавим є те, що, історично дані простори розвивалися нерівномірно. Кожна окрема епоха характеризується актуалізацією певної наукової галузі, яка у свій визначений час виконувала провідну роль.

Зазначимо, що формування складових гуманітарної освіти сучасної Австрії в єдину систему відбувалося протягом багатьох століть. Наприклад, початок правління династії Габсбургів (1273 р), Австрійська імперія (1804 р.), створення Австро-Угорської монархії (1867р.). Отже, становлення гуманітарної освіти слід розглядати з урахуванням історичних етапів розвитку австрійської держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Еволюція гуманітарного знання в різні епохи розвитку цивілізації стала предметом наукової уваги зарубіжних та вітчизняних учених, таких як А. Кравець, Л. Пфайфер, Е. Енгельбрехт та ін.[4], [6], [2-3]. Їхні дослідження спрямовувалися на розвиток гуманітарної культури та на гуманітаризацію освіти у цілому.

Значна роль у дослідженні особливостей розвитку гуманітарної освіти належить американському вченому Р.Хатчинсу, який вважав, що гуманітарна освіта базується на неперевершеній майстерності людства (на особистих досягненнях та суспільному надбанні) [6].

Гуманітарна освіта в гімназіях Австрії є важливою частиною змісту освіти. Маючи світоглядний характер, така освіта орієнтується на соціальний та духовний розвиток особистості. Гуманітарна освіта пропонує знання, яке формує загальне сприйняття картини світу; розвиває здібності аналізувати сучасний стан подій у суспільстві, а також виявляти повагу до себе та оточуючого середовища. Тому важливого значення набуває аналіз світового розвитку гуманітарної освіти, який сприятиме оновленню змісту